

tem pa zopet dolgi dnevi, ki so meseca marca, ne bili bi ti po volji, in vendar Laponec strastno ljubi svojo merzlo domovino ter zadovoljen z deržežem tudi on srečno živi. Njegova domišljija ni tako živa, kakor naša in drugih južnih narodov; s puško na rami vidiš tam moža zavitega v velikanskem kožuhu koračiti po samotni planjavi; glej, to je prebivavec tečajnih dežel na lovu. Če pogledaš od tukaj v pekočo Arabijo, našel bodeš enako na severji Laponca, tu Arabca s svojo puščavsko ladijo, z velblodom; prepričal se boš, da je temperament Arabčev ves drugačen od tečajnozemca; njegova domišljija je živa, njegov um bister; on ti ostane strasten prijatelj, pa tudi ako ga razžališ, strašen sovražnik. Dragi moj, kaj praviš, ali bi ne bilo takim ljudem, ki vedno tožijo, da ga nimajo zvestega prijatelja, dobro svetovati, v arabske puščave si ga iskat hoditi ali pa takim, ki se radi kavsajo, v merzlo Rusijo potovati? —

Kaj ne, Hrabroslave, midva pa bova kakor najina domovina tudi zmerna; v dnevih tuge in nesreče se bodeva tolažila, ob času srece pa se s svojimi veselila, pa nikdar neizmerno ne plakala in se radovala, sej imava dobrega očeta, ki pozná najine reve, in jih bode tudi zljajšal o svojem času. Tedaj toliko za danes; drugikrat pa zopet kaj drugega, ker vem, da te veselé moja pisma. Da si mi srečen!

Tvoj

zvesti

V Ljubljani 1. aprila 1867.

Jože Mikeljnov.

Dopisi in novice.

Iz Ljubljane. M. M. Naša „Laibaherica“ v svojem 67. listu odgovarja „Novicam“, in med drugim tudi pravi na 432. strani: „De facto ist die slovenische Sprache die alleinige Unterrichtssprache in den Trivialschulen, die vorwiegende in den Hauptschulen“. Da se po šolah na kmetih v slovenskem jeziku podučuje, je resnično, sej tudi drugače ne more biti, sicer bi bila šola nema; nemščina se pa tudi tukaj — vendar le malokje — vsiljuje v šolo. Zakaj neki ne? Slovenski otroci so toliko bolj učeni od drugih Adamovih otrok, da materinski jezik že do dobrega znajo, kedar v šolo pridejo; le nemškega še ne znajo. Da bi pa slovenski jezik po glavnih šolah prevladal in pretehtoval, se dosihmal še ni zgodilo, — mogoče, da se kedaj zgodi. — Slovenski jezik se le toliko čišla, kolikor je neogibljivo potre-

ben, da svojemu gospodarju, nemškemu jeziku, gladko pot pripravlja. Svet se je do dobrega prepričal, da po tistem načinu, po katerem so slovenski otroci morali nemški govoriti, ali pa molčati, se ne doseže ničesar; tedaj so privolili, da slovenski otroci smejo slovenski govoriti. Da se pa ne naučé preveč slovenščine, in da se Nemcem ne godí naj manjša krivica, zato se je že skerbelo, in se tudi sedaj skerbi. Ker pa v navadnem življenji pravimo, da števila naj bolj glasno govoré, naj pa tudi tukaj pričajo.

Osnova učnega navoda za glavne šole l. 1851., ktera še danes veljá, nam kaže te la števila:

Slovenski jezik se podučuje v I. razredu 1. polleta v prvih dveh mescih 18 ur; v treh zadujih mescih 8, nemščina 5 ur, drugega polleta pa ima slovenščina 8, nemščina pa 5 ur.

V II. razredu je slovenskemu jeziku odločenih 6 ur, nemškemu 5 ur.

V III. razredu se podučuje slovenščina 4, in nemščina 8 ur. Številjenje se podučuje v nemškem jeziku; učni jezik je nemški.

V IV. razredu se podučuje slovenščina 4 ure; nemščina pa 8 ur. Učni jezik je sploh nemški, razun kersanskega nauka, svetopisemskih zgodob in evangelij za Slovence; Nemci se učé poljubno. Ako postavimo to vse vkup, dobimo naslednja števila:

Ima ur na teden	slovenščina	nemščina
v I. razredu	8	5
v II. razredu	6	5
v III. razredu	4	8
v IV. razredu	4	8
v k u p	22	26

Ker je bila pa pozneje v šole vpeljana „Slovensko-nemška gramatika“, ki ima slovensko-nemške in nemško-slovenske vaje, in sedaj tudi za II. in III. razred slovenska vodila s pridjano nemško terminologijo, veljá „de facto“ naj več sedaj to le število:

Ima ur na teden	slovenščina	nemščina
v I. razredu	9	4
v II. razredu	3	8
v III. razredu	3	9
v IV. razredu	2	9
v k u p	17	30

Kdor koli je kedaj poslušal šolska spraševanja po glavnih šolah, prepričati se vendar mora, da prevlada nemščina, da se slovenščina le obdeluje, ker se brez nje shajati ne more.

Da je vlada v tej reči veliko storila, da je sedanje šolske knjige tudi s protigovorom učiteljev v staro kopito zaritih vpeljala, da sedaj ni prepovedano tudi nekoliko slovenski razlagati, je resnično, in se mora po pravici spoznati. Kedar enkrat potihne ta strastni prepir v narodnih zadevah, bo svet tudi spoznal in čislal takošno prizadevanje; resnično je pa tudi, da do ravnopravnosti jezikov na glavnih šolah s tem še nismo prišli, in da de facto nemščina prevlada po šolah. Ravnopravnost je v principu izgovorjena, de facto pa je še ni. Sedanja slovenščina po šolah nemškutarjem še vse preveč po moškovi-tarstvu diši; tistim pa, ki se derže cesarjeve besede in slovesno izrečenih obljub, to še ni zadosti, to je le zarja veselejšega dneva; sedanja doba je le prestopna doba. Dokler se po srednjih in višjih šolah ne izverši ravnopravnost jezikov, je, se vé da, to tudi po glavnih šolah nemogoče; sleherni učitelj se mora ravnati po učnem načertu; on mora skerbeti, da se otroci v nemščini izurijo, da morejo po višjih šolah napredovati; ravno zato mora pa slovenščino bolj zanemarjati, da mu ostane dovolj časa za nemščino. Da se po sedanji učilni poti otroci bolje v nemškem jeziku izurijo, kakor nekdanj, se razumé samo po sebi, ker se nemškega jezika nekoliko na podlagi materne-ga jezika učé; pa tudi v slovenščini niso čisto tujci, ako ima učitelj serce in glavo za materinski jezik.

V drugo, kar piše „Laibaherica“ se ne vlikujemo, da nam kdo ne očita: „Čevljar, ostani pri svojem kopitu!“ — samo poglejmo, kaj je jedro vsega tega jezikovega prepira! Teorija je jalova, in kdor ne vé, zakaj se poteguje, je aboten. Nemci na Kranjskem dobro vejo, zakaj jim gre. Da to zvemo, ne poslušajmo tega, kar stranke govorite, ampak, kako in za kaj delate. Ko bi ravnopravnost jezikov popolnoma veljala, bi se nemški vradniki in učitelji na Kranjsko prišedši morali učiti slovenskega jezika, ako bi hotli tukaj služiti; tega pa nikakor nočejo, tedaj raji jezik in narod zaničujejo. Kdo bi jim neki verjel, da jim je blagor Kranjcev pri sercu, ker imajo vedno celi slovar psovka za slovenščino pripravljenih in slovenski jezik le takrat govoré, kedar se hočejo ljudem prikupiti!

Da se imamo nemškemu jeziku v marsikterih rečeh zahvaliti, ne tajimo; a premislimo, da omike niso iznajdili Nemci, ampak ta je kosmopolitna; vsi narodi imajo pravico do nje; in poginil bo le tisti národ, kateri omike sprejeti noče; vsaki národ pa splošno omiko spreminja v svojo.

Če pa tedaj narodnjaki tirjajo, da slovenski národ, kateri živi po volji božji in cesarjevi v deželi svojih prededov, kateri davke plačuje in deželo brani, kakor drugi narodi, tudi v prihodnje ostane slovenski, se krepi in da njegov jezik zadobiva pravico v šoli in pisarnici, je menda to pravično in pošteno. Čemu tedaj reč spreobračati in natolcevatí možake, kateri se zato potegujejo!

Prepirala sta se enkrat kranjski Nемеc in kranjski Slovenec o národnosti; poslednjič pa reče Slovenec Nемcu: „Ti se lahko poteguješ za slavo svoje Nемčije in za prednosti in obveljavo nemškega

jezika; bogat si in nimaš otrok; moji sinovi bodo pa svoj kruh iskali v domači deželi, in če ostane vse nemško, kakor je bilo večidel dosihmal, ne bo ga več kruha za domačina v domači deželi, in Slovenec bo za durmi gledal, ko bodo drugi pri bogati mizi se gostili. — Konečno pristavimo: Na slovenski zemlji najde vsak gostaljubljen dom; spoznava naj pa ljudstvo in njegov jezik; vsako hujskanje, natolcevanje in vsaka strast bo potem prenehala; kajti če prijenja pritežnja, odjenja tudi odtežnja, in kjer ni napadov, je bramba odveč.

— Razpis preč. tukajšnjega knezoškofjstva 21. preteč. m. pod št. ³⁷⁶/₁₈₇ priporoča učiteljem in šolam te le reči: 1) zemljevid (Atlas) s 5. obrazi, a) Planigloben, b) Europa, c) österreichischer Kaiserstaat, — pol. Uebersicht, d) österreichischer Kaiserstaat — Höhenverhältnisse, e) ein Kronland der österr. Monarchie nach Wahl der betreffenden Schule). Obraz ene same kronovine veljá 50 kr., obraz vzhodnih kronovin pa 60 kr. Ta zemljevid služi posebno pri berilnih obravnava v 4. razredu glavnih šol. Dobiva se na Dunaji pri knjigarji Artaria-tu (Kunsthandlung Artaria et Comp.) 2) Naznanja se, da je sedaj dokončan Steinhausar-jev zemljevid (Atlas für die 1. Stufe des geogr. Unterrichtes in den österr. - deutschen Schulen). Prodaja se zvezek po 1 gold. 3) Za poduk v risanju je na Dunaji v zalogi c. k. avstr. muzeja za umetnost in obertnijo (im Verlage des k. k. österr. Museums für Kunst u. Industrie) prišlo na svetlo 20 listov s podobami starih ilovnatih posod (Umrisse antiker Thongefässe). Veljajo 3 gold. 4) V zalogi šolskih knjig na Dunaji je na prodaj nov zemljevid avstrijskega cesarstva s slovanskimi imeni. Veljá 17 kr.

— Ravno kar izide v g. J. R. Milic-evi tiskarnici v pravilni obliki zvezek: „Napevi svetih pesem“, četeroglasno postavil Gregor Rihar, mlajši. Tu je 10 mičnih napevov, med drugimi tudi 2 „Pred Bogom“, obhajilni, za veliki teden: „Sedem besedi Kristusovih na križi“ i. t. d. Ti napevi se bodo od 6. t. m. naprej dobivali pri g. skladatelju v semenišču v Ljubljani. Pevci in orglavci, kupujte jih!

— Pretečeni teden so bile dokončane nove volitve za krajski deželni zbor, v kterega je zopet izvoljeno 21 poslancev, ki jih je priporočal narodni volilni odbor. Bog daj, da bi iz tega zbora prišla tudi skoraj kaka zdatna pomoč ljudskim šolam in učiteljem!

Prememba v učiteljskem stanu.

Gospod Jan. Borštnik, učitelj na Oblokah, je za trdno postavljen.

Listnica. G. g. dopisnikom: Hvala za dopise! Pridejo kmali na versto. Prosimo, da se še dalje spominjate svojega „Tovaraša“. — G. R. M. v Dr.: Poslali smo Vam oba lista; poprašajte na pošti!

Odgovorni vrednik:
An drej Praprotnik.

Tiskar in založnik:
Jož. Rudolf Millo.